

De subversieve kracht van het geheugen : Onuitgegeven teksten van Jef van Extergem

*Antonio Gramsci had gelijk: één van de kerntaken van een authentieke linkse beweging is het in stand houden van de correcte herinnering aan het verleden van de emancipatiebeweging, wereldwijd en lokaal. Niet als een piëteitsvol obligaats ritueel, maar als een instrument om de eigen strijd in een historisch continuüm te plaatsen: vele generaties vóór ons waren tot het inzicht gekomen dat hun wereld fundamenteel moest veranderen en, vooral, dat niemand dat in hun plaats zou kunnen doen. Het ontvullende feit dat we daar duizenden jaren na de opstand van **Spartacus** en een paar eeuwen na de Brugse Metten nog steeds mee bezig zijn is geen reden om het nu maar op te geven, integendeel. Daarom zijn we solidair met de opstanden in onze eeuw, van de nog steeds niet afgeronde strijd tegen het kolonialisme en de verontwaardiging van de gele hesjes tot het aanhoudende gevecht tegen de sociale afbraak in eigen huis. De economische, politieke en culturele machthebbers van het ogenblik weten dat uiteraard ook en doen er alles voor om ook ons geheugen te manipuleren, of het nu gaat om een 'realistische', dat wil hier zeggen eerder positieve blik op het koloniaal verleden, om het uitwissen van de Dag van de Arbeid in de Verenigde Staten, waar de Labor Day-barbecues niets meer met de bloedige betogingen en schijnprocessen op de Hay-market in Chicago (1886) te maken hebben, om een aangrijpende maar éézijdige film over Priester Daens, waar met geen woord over zijn Vlaamsgezindheid gerept werd, of om een grootse viering van **Jef Van Extergem** in 2008 door het ACOD Antwerpen, waar alléén maar gesproken werd over hem als communistisch militant en anti-fascistisch slachtoffer van de nazi's.*

De brieven die Jef Van Extergem in 1919 vanuit zijn ballingsoord Berlijn in het socialistische blad *De Toorts* publiceerde – en die door **Joost Vandommele** werden ontsloten - zijn inderdaad bijna 100 jaar oud en dragen ook het stempel van de inzichten en gevoelens uit die periode. Dank zij de historische roman van **Marc Andries**, Jef Van Extergem. Als rook over de bergen (Ludion, Antwerpen, 2016) weten wij nu wat hij toen onmogelijk had kunnen geloven, met name dat de breuk met de rechtervleugel van de Vlaamse Beweging zo diep zou kunnen worden dat zelfs zijn vereerde **August Borms** hem in de steek zou laten.

Daarom is het goed hier nog eens herinnerd te worden aan het Vlaamse activisme, dat zowel opkwam voor de Vlaamse zelfstandigheid als banden onderhield met het uitgesproken linkse en internationalistische Berlijnse activisme van de auteurs rond *Die Aktion* van **Franz Pfemfert**. Dit werpt een heel ander licht op het zelfbeeld dat de Vlaamse activisten van zichzelf hadden, zoals ook blijkt uit de hier afgedrukte brieven van Van Extergem aan de sociaaldemocratische leiders die na

november 1918 resoluut de belgicistische kaart getrokken hadden. Zonder begrip of mededogen voor hun vroegere socialistische medestanders die nu voluit door het Belgische establishment vervolgd werden, integendeel.

Dat Van Extergem zelf honderd procent overtuigd was van het politieke en morele gelijk

van zijn links flamingantisme (of Vlaamsgezind socialisme) en daarom vond dat hij vrijwillig moest terugkeren en zich aangeven zegt heel veel over zijn persoonlijkheid: ondanks alles geloofde hij in zijn hart dat de waarheid en het recht zouden zegevieren. Wij kunnen dat, met het beruchte "geluk van de later geboren" (**Helmut Kohl**) vrij naïef vinden, maar dat zegt meer over onze recuperatie door het dominante discours dan ons lief is. Anders gezegd: wij gebruiken grotendeels onbewust de vergissingen, illusies en fouten van de generatie van activisten en hun opvolgers om onze twijfels aan het welslagen van een vernieuwd sociaalfamingantisme te versterken. De vraag is niet of een dergelijke resignatie een wijs besluit is, want dat is het ongetwijfeld. De vraag is of wij, met die kennis van ons verleden, wel het morele en politieke recht hebben de aan de gang zijnde verrechtsing van de Vlaamse Beweging en de verder schrijdende verburgerlijking, belgicisering en/of dogmatisering van links lijdzaam te observeren en als onvermijdelijk te aanvaarden.

Ludo ABICHT